

OLYMPŠTÍ BOHOVÉ

- Olymp: nejvyšší hora Peloponésu (2917m)
 - věčně zasněžený vrcholek, ukrytý obvykle v mracích, které mají před lidmi zakrývat jasné světlo, rozlévající se na vrcholku hory v příbytku bohů
 - u starých Řeků Olymp vzbuzoval bázeň, byl pro ně horou nepřístupnou a posvátnou (pro tajemství přítomných bohů)
- olympští bohové byli mladí a vyšší než lidé, v jejich žilách nekolovala krev, nýbrž světelná tekutina ichór
- rod olympských bohů byl hierarchicky uspořádán:

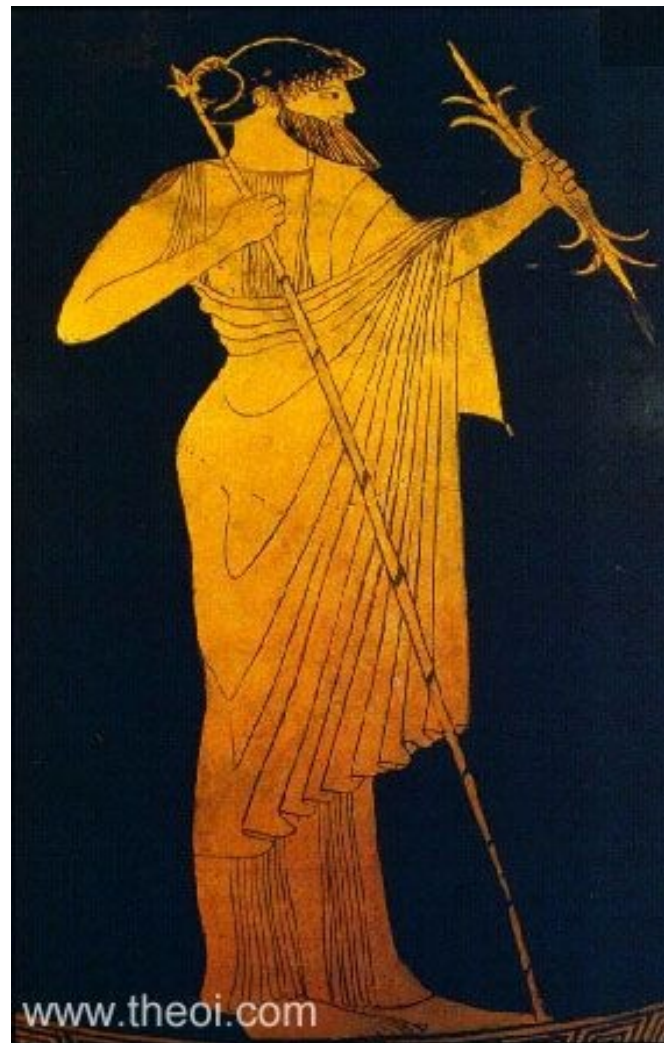
- nejvýše stál Zeus
- kromě kulhavého Hefaista byli všichni olympští bohové mimořádně krásní
- vanula z nich opojná vůně **ambrósie**, jíž se potírali a kterou také pili
- jejich potravou byl **nektar**, který jim vždy na sněmu úslužně roznášela božská číšnice Hebe
- když se vdala za **Herakla** (jenž byl přijat mezi bohy) převzal funkci božského číšníka Ganymedes
 - nebývale krásný chlapec, do nějž se zamiloval Zeus a proměněný v orla ho unesl k sobě na Olymp

- bohové byli syceni také vůní dýmu z obětních darů zbožných lidí
- pro lidi byli neviditelní
 - jejich těla byla nehmotná, s výjimkou případů, kdy se sami chtěli někomu zjevit
 - uměli se proměňovat a pohybovat neobyčejnou rychlostí
 - mohli vstoupit i do hmotného těla určitého člověka a určovat po dobu své přítomnosti v něm jeho jednání

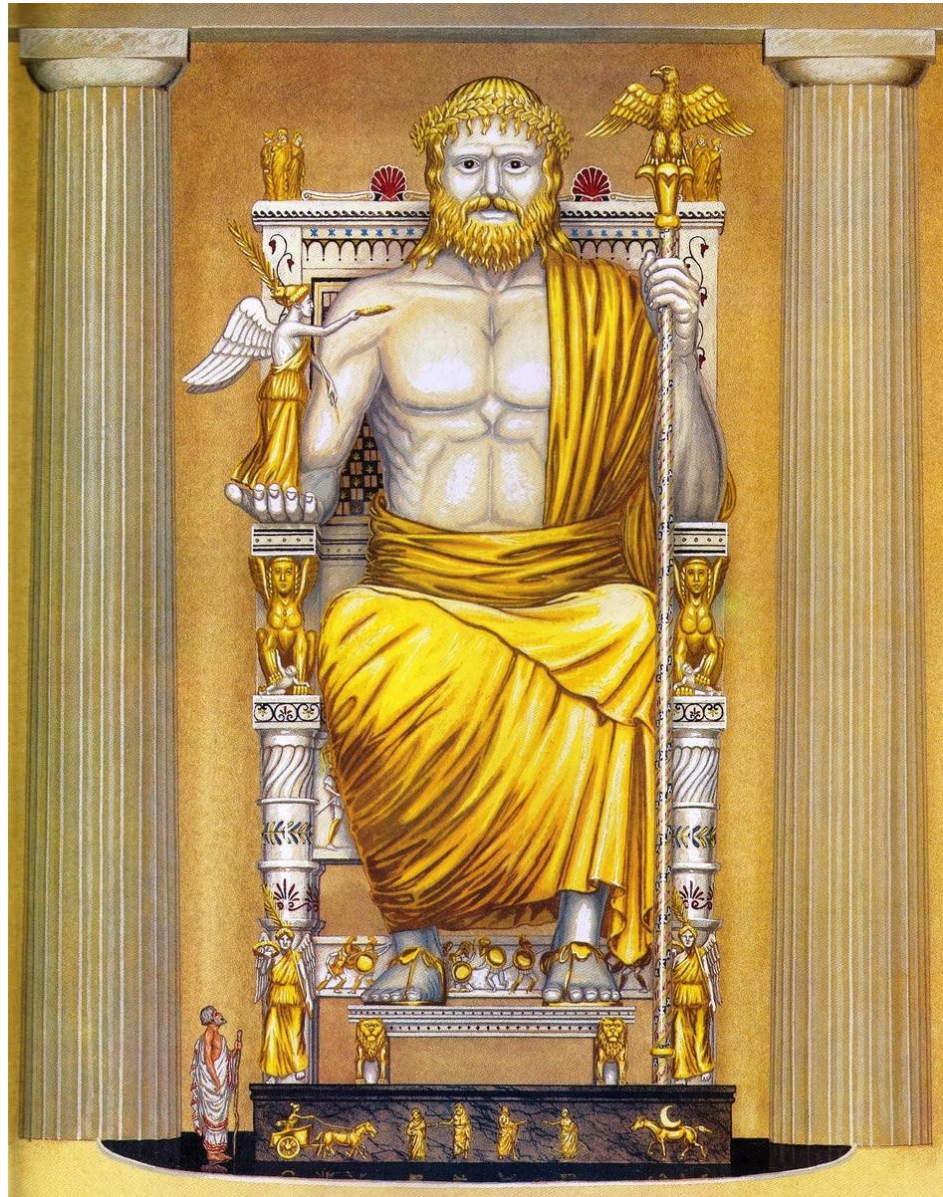
- žádná lidská myšlenka pro ně nebyla tajemstvím
- znali pozemskou budoucnost
 - některé její části odhalovali lidem v tajemných věštбách, svou vlastní budoucnost však neznali
 - dokonce i Zeus žil ve strachu, že bude podobně jako jeho otec i děd svržen z trůnu
- tyto výsady bohů měly své meze – museli totiž být poslušní vyšší síly osudu, ztělesňovaného bohyněmi zvanými Moira
 - podle některých mytických výkladů se jednalo o jedinou bohyni všeho osudu
 - této síle Řekové nepřidali konkrétní podobu, což svědčí o tom, jak velmi se jí obávali

Nejvýznamnější olympští bohové:

- Zeus byl mocným pánem nebe a všech povětrnostních jevů
 - byl ztotožněn se spravedlností, přísahami, právem (viz též např. slovanský **Perun**, na něhož se přísahalo a jenž byl patronem soudců)
 - i kdyby se všichni ostatní bohové proti Diovi spojili, nepřemohli by ho, proto ho poslouchali
 - jeho atributy jsou blesk, žezlo, trůn, někdy i štít

Zeus (vlevo pařížský Louvre, vpravo Mnichov)

Feidiova chrámová socha Dia v Olympii (Diův chrám)

- jeho jméno má indoevropský původ a znamená „den“, představa nejvyššího boha se tedy ve starém indoevropském myšlení spojovala s představou světla
- jméno **Dia** i římského **Jupitera** jsou zkomoleninami jména původního nejvyššího indoevropského božstva
- **Diovy různé podoby**
 - z milostných vzplanutí ke smrtelníkům (především k ženám) na sebe brával různé podoby, různé podoby však měl i v souvislosti s různými kulty, které ho uctívaly:
 - v Arkádii se dlouho pěstoval starobylý kult Dia-vlka, svědčící o víře ve vlkodlaky, jeho součástí byly původně i lidské oběti
 - další jeho starobylý kult byl na Krétě, kde Dia uctívali v podobě Dia-hada, neboť byl spjat s úctou k zemi (ne tedy k nebi)

- byl to bůh prastarého indoevropského původu, po příchodu řeckých kmenů do Řecka ztotožněn s místní představou mužských božstev sídlících na vrcholcích hor
- bůh nebe a úkazů na něm
- vládce bohů, který členy božské rodiny svolával ke sněmům, aby se u něj na zlaté podlaze scházeli, tamtéž je soudil a trestal a některé posílal do vyhnanství
- jeho matka **Rhea** ho po narození ukryla na úpatí krétské hory Ídy, aby ho **Kronos** nespolkł jako jeho starší sourozence (**Hádes, Poseidon, Hestia, Demeter, Héra**)
- 1. Diova manželka byla Metis (dcera mořských vládců Okeana a Tethys), nejmoudřejší ze všech bohů, **Gaia** a **Uranos** však Dia varovali, že jejich děti budou nebezpečně chytré, a protože se bál, že by ho mohl některý z jeho potomků svrhnout, jak se to stalo jeho otci **Kronovi** i dědovi **Uranovi**, tak svou manželku pozřel, aby s ním

nemohla mít děti

- netušil však, že Metida byla těhotná, a jakmile ji pozřel, přešel s ní do jeho těla i její plod (podobný motiv otěhotnění známe i z mytologie starých Keltů či v podobě křesťanského neposkvrněného početí panny Marie)
- zanedlouho začal pociťovat prudké bolesti hlavy, a tak nařídil **Hefaistovi**, aby mu sekerou rozťal lebku
- z jeho čela vyskočila **Athéna** s bojovým pokřikem takové síly, že se otřásl **Uranos** i **Gaia** (tj. nebe i země)
- Zeus tedy Athénu donosil ve své hlavě

- Diovou 2. manželkou byla **Themis** (bohyně spravedlnosti a zákonitého pořádku v přírodě i lidském životě, rovněž bohyně věštění, která byla uctívána v Delfách před tím, než se staly kultem boha **Apollonem**)
- 3. manželkou byla **Héra**, s níž měl často spory (jejich společné děti: **Ares, Hefaistos, Hebe**), jako jeho manželka byla i bohyní manželství a zrození, jejím atributem je lilie, zvířaty kráva a páv
- nemanželští Dioví potomci: **Apollon** a **Artemis** (matka Leto), **Hermes** (matka Maia), **Persefona** (matka Demeter), **Afrodita, Themis**, 3 **Hóry** coby bohyně 3 příznivých ročních období a 3 **Moiry** coby bohyně osudu (matkou těch všech byla Dione), 3 **Charitky** [římsky Grácie] coby bohyně půvabu, krásy, veselí a radosti ze života (matka Euronyme), **Múzy** coby bohyně literatury, hudby, tance a intelektuálních činností (matka Mnemosyne), **Herakles**

(matka Alkmene), **Dionysos** (matka Semele), **Perseus** (matka Danae), dvojčata **Kastor** a **Polydeikos** – tzv. Dioskurové coby představitelé pevného bratrského vztahu (jejich matka Leda, otcem smrtelného **Kastora** byl spartský král Tyndareos, otcem nesmrtelného **Polydeuka** a jeho sestry **Heleny** byl Zeus)

- hlavní slavnosti pořádané v Řecku k Diově poctě
 - každý rok na jaře krétská slavnost oslavující Divo narození, největší slavnosti k jeho poctě – **olympijské hry** (nejstarší záznam o nich: seznam vítězů z r. 776 př.n.l., od toho data se počítal řecký kalendář, zanikly zákazem císaře Theodosia r. 393 n.l.), **nemejské hry** (konány od r. 573 př.n.l.) aj.

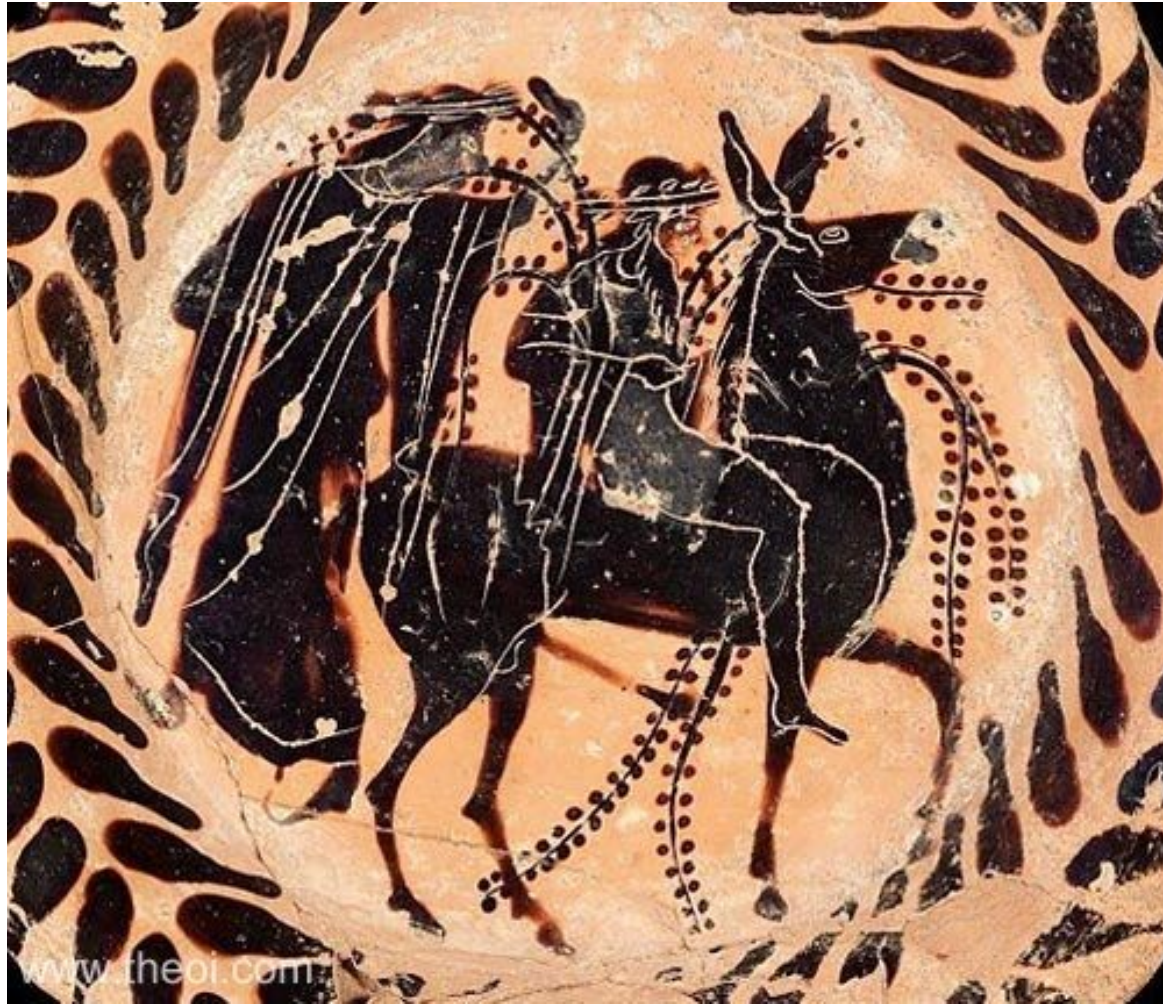

Héra a Prometheus

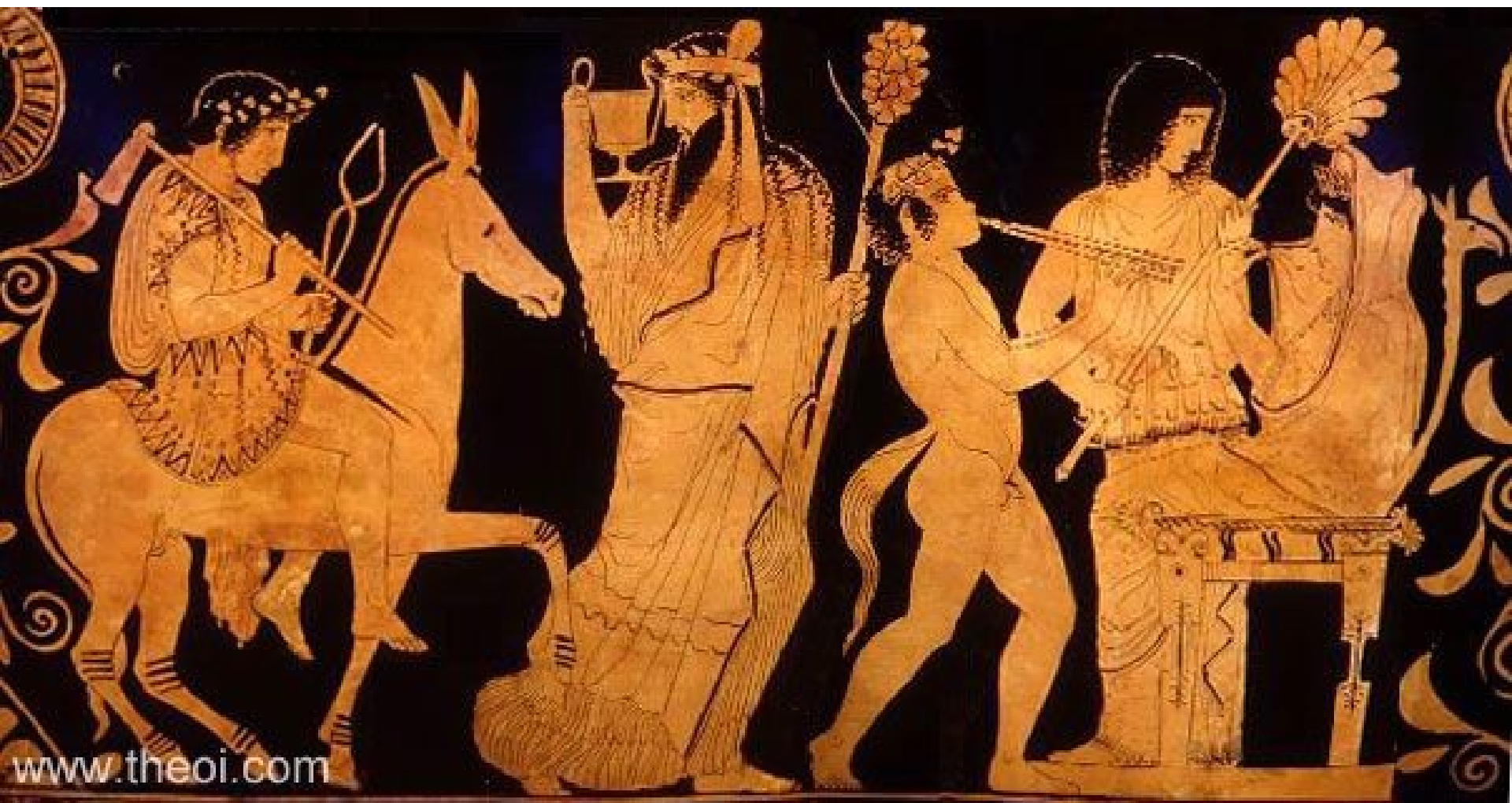
- **Hefaistos** coby vládce ohně a sopek je též božský kovář a kouzelník
 - jeho atributem je kovadlina a hrozivé kladivo, kterým přemohl Giganty
 - jeho příběh je pro olympská božstva neobvyklý:
 - narodil se jako slabé a chromé dítě, když Héra uviděla tak neduživého syna, rozhněvala se a svrhla jej z Olympu... Héfaiostos však pád přežil, protože spadl do moře, kde ho zachránily mořské bohyně (**Tethys** a **Eurynome**), odnesly jej hluboko do mořské jeskyně, kde vyrostl v nehezkého a chromého, avšak silného boha
 - v této jeskyni si zřídil svou 1. kovárnu a oběma mořským bohyním se za odvděčoval nejrůznějšími ozdobnými i užitkovými předměty

- nezapomněl však, co mu matka způsobila, proto se rozhodl k pomstě: ukoval neobyčejně krásné zlaté křeslo a poslal je na Olymp jako dárek
- jakmile Héra tak vznešené křeslo uviděla, hned ho chtěla vyzkoušet – jen co však dosedla, ovinula se kolem ní pevná pouta a ke křeslu ji připoutala
- bohové se jí vrhli na pomoc, nikdo však nebyl schopen ji osvobodit a pochopili, že to dovede jen ten, kdo křeslo vykoval
- proto poslali Herma (božský posel), aby našel Hefaista a přivedl ho na Olymp
- Hermes po delším hledání Hefaista našel a prosil ho, aby s ním šel na Olymp, Hefaistos však odmítl jít matku osvobodit

- na pomoc Hermovi přišel Dionýsos, který Hefaistovi nabídl číši vína, po ní 2. a 3., až se mu podařilo Hefaista opít a na oslu ho dopravit na Olymp (za radostných zvuků svého průvodu bakchantek a satyrů), kde Héru nakonec osvobodil
- Hefaistos pak už na Olympu zůstal, Héra ho tam usadila v mnohem krásnější kovárně s 20 měchy, které dmýchaly ve dne v noci, a také zařídila zdánlivě nemožné – jeho svatbu s Afroditou (bohyně lásky a krásy), podle **Parida** nejkrásnější ze všech bohyní
- tím Hefaista opět získala na svou stranu
- H. pak všem bohům na Olympu vybudoval velkolepé zlaté paláce a ve své nové kovárně vyrobil mnoho božských zbraní i ozdob ze zlata a stříbra

Hefaistos s Dionýsem cestou na Olymp

Hefaistův návrat na Olymp (Héra na trůnu)

Hefaistos předává Achillovi zbroj

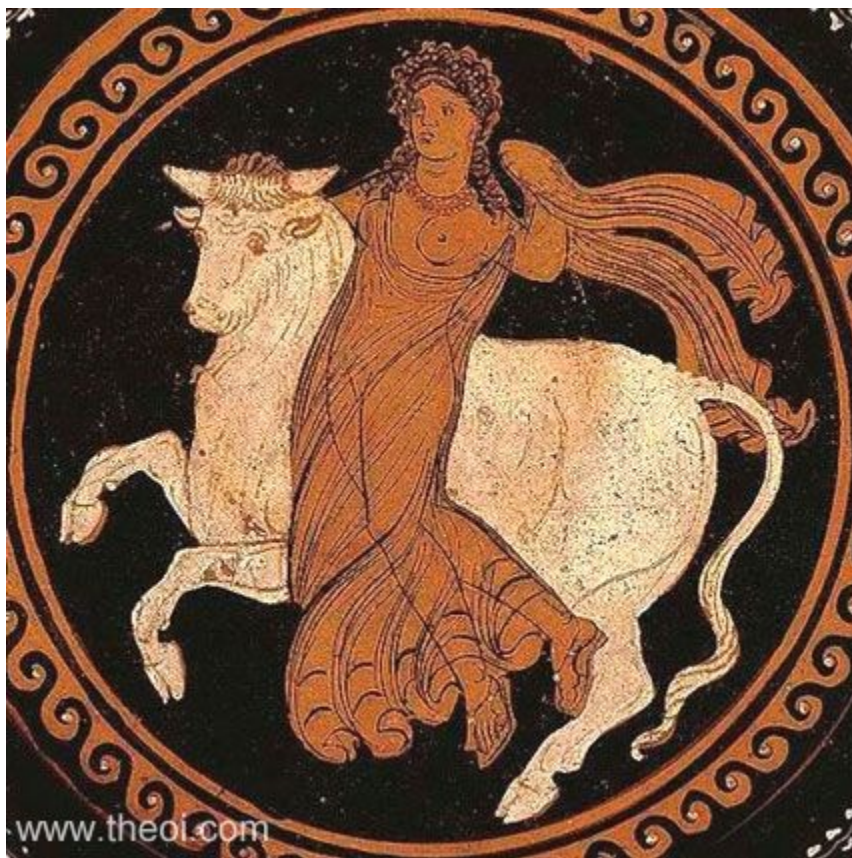

Afrodita (s amforou) a její syn Hymenaios (bůh sňatku)

- navzdory Héřině žárlivosti prožil Zeus četná milostná dobrodružství jak s bytostmi božskými tak i smrtelnými
 - sám se proto často měnil v různá zvířata, aby se k vyvoleným lépe přiblížil nebo je okouzlit
 - v labuť, když se chtěl dostat k Lédě (té se pak narodily 4 děti současně: 2 byly Diovy [**Helena** a **Polydeukes**] a 2 jejího muže [**Klytimestra** a **Kastor**])
 - v býka se zlatými rohy ve tvaru půlměsíce, aby na něj usedla okouzlená Europa, se kterou se pak Zeus vznesl a odnesl ji na Krétu
 - jindy se proměnil ve zlatý déšť, aby se dostal k Danae, kterou její otec král Argos uvěznil do bronzové věže, protože mu věštba pravila, že bude zabit synem své dcery – z jejich spojení se narodil Perseus
 - ale unášel i urostlé mladíky k potěše – např. Ganymeda aj.

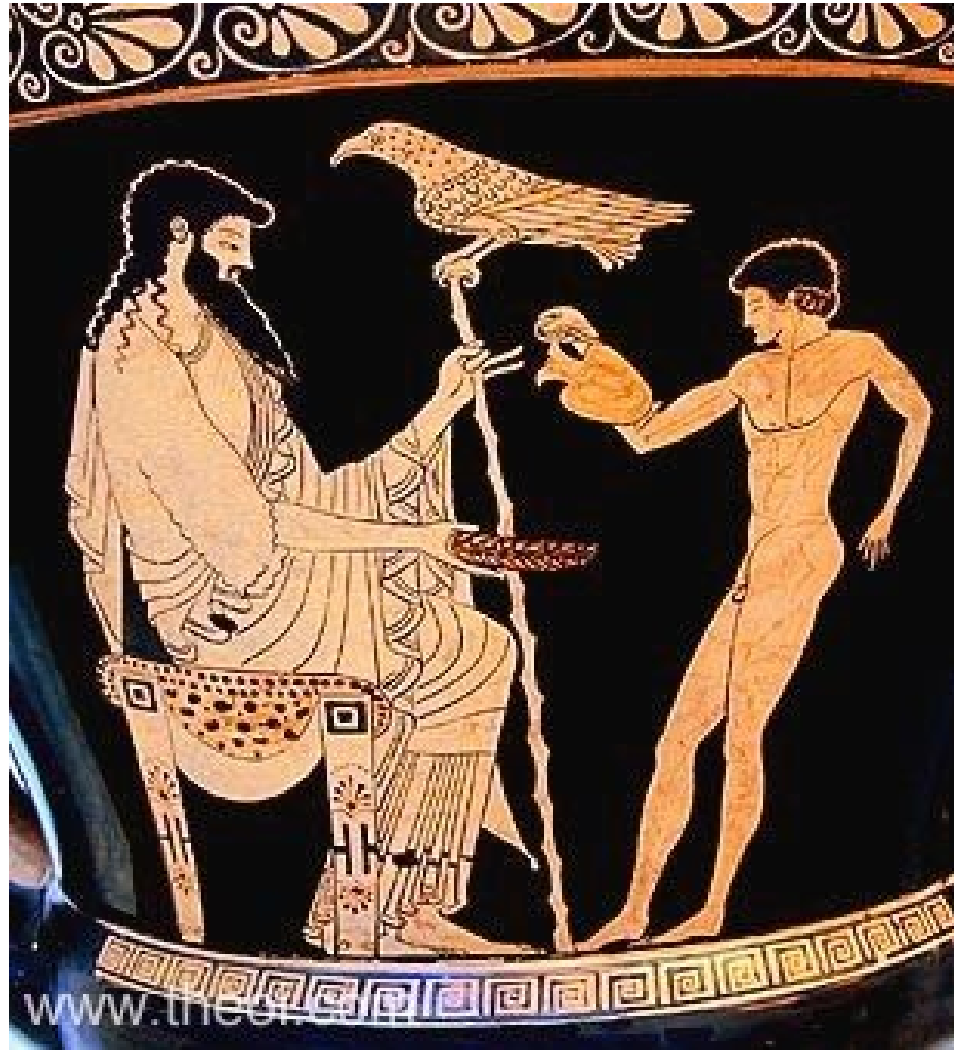
Zeus proměněný v labuť unáší Lédu

Zeus-býk unáší Europu

Zeus unáší Ganymeda

Zeus a Ganymédes na Olympu

Diovi bratři:

- Hádes („Neviditelný“) vládce podsvětí, kde vězní duše zemřelých [více o něm později]
- Poseidon – bůh moře a vod
 - dává tryskat pramenům, rozpoutává zemětřesení, krotí koně a býky
 - jeho atributem je trojzubec a zvířaty kůň, býk, delfín
 - jeho syn Aiolos byl vládce větrů, pouštěl je na svobodu nebo zavíral do kožených měchů či na plovoucí ostrov obehnaný bronzovou zdí – větry byly dětmi bohyně červánků Eos:
 - severní (též zimní) vítr Boreas sídlil v Thrákii, kterou Řekové pokládali za neobyčejně chladnou zemi, byl zobrazován jako okřídlený, velmi silný démon s plnovousem

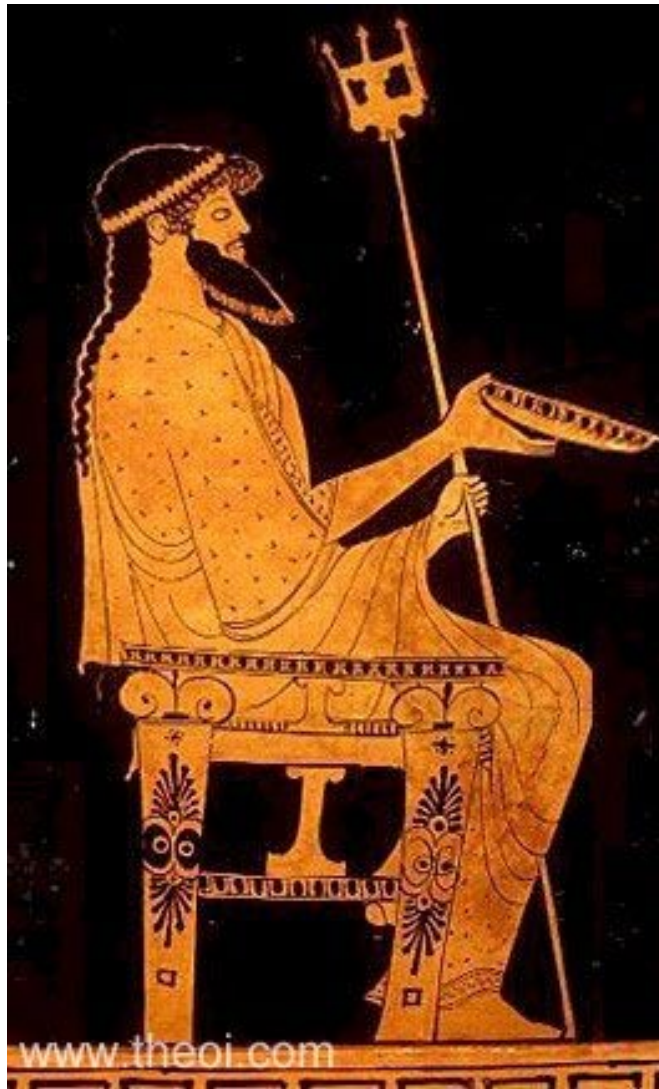

Boreas

- východní vítr Zefyros býval obvykle mírný a lehký
- z jihozápadu vanul Euros a z jihu Notos

Poseidon na svém voze

Poseidon na trůnu

Poseidon a Medúza

- Ares – bůh války (syn Dia a Héry)
 - jeho zvířetem byl sup
- na Olympu však byla 2 božstva války, mezi nimiž byl podstatný rozdíl:
- Ares byl bohem zuřivé války, krvavých bojů a válečného běsnění
 - nezáleželo mu na důvodech války, miloval bojovníky, jejich statečnost, ale i jejich umírání uprostřed řinčení zbraní, v proudech tekoucí krve
 - podporoval rozpoutání jakékoliv války v kterémkoliv okamžiku

Ares

- opakem mu byla rozvážná bohyně Athéna
 - bohyně moudrosti, ochránkyně statečnosti, práva a spravedlnosti, byla i bohyní vítězné války
 - nedala se nikdy unést zuřivosti, vedla války moudře a rozvážně, hlavně však vítězně
 - když např. získala od Persea hlavu Medúzy, připevnila si ji na štít, aby její protivníci v boji zkameněli
 - kromě toho byla bohyní umění a zručnosti, a také míru
 - jejími atributy jsou štít a kopí, stromem olivovník, který darovala Athénám, a zvířetem sova

Ares a Athéna v souboji

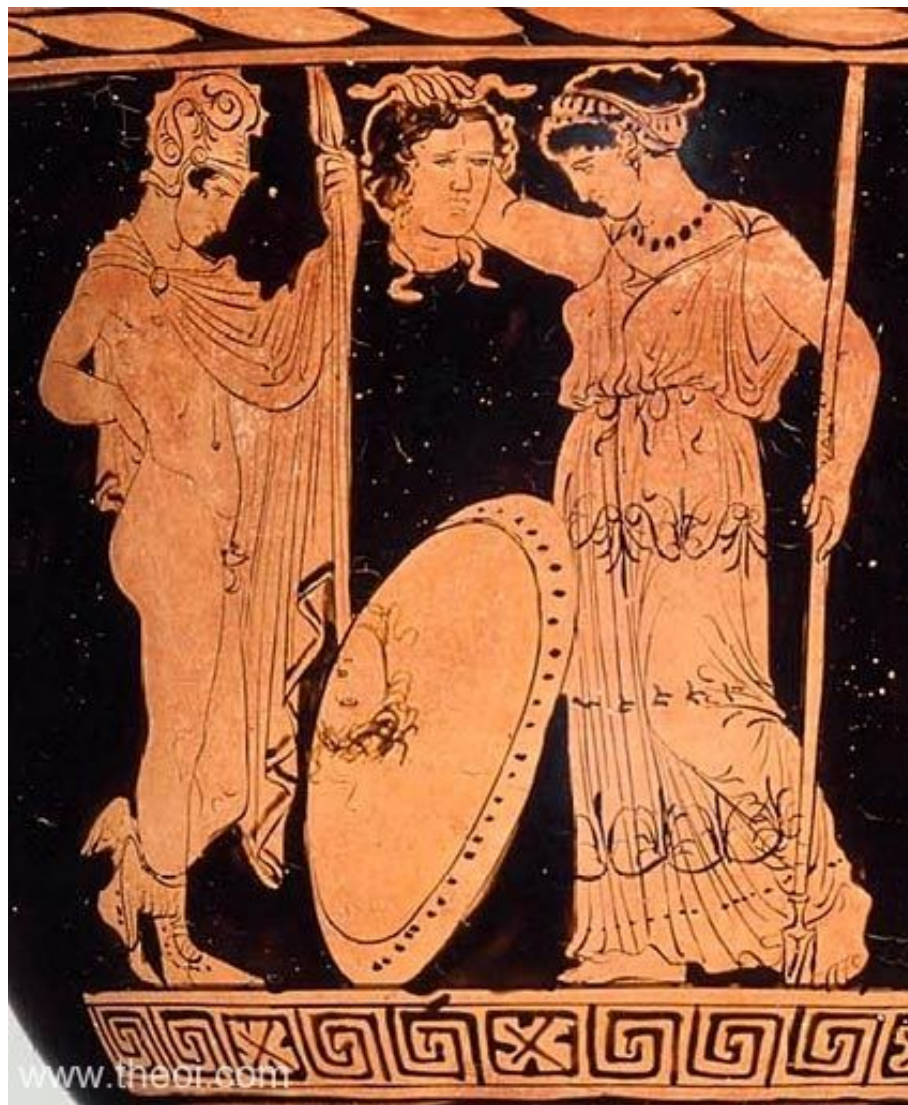

zrození Athény

Athéna s vojenskou helmou

Athéna (vpravo s Perseem a hlavou Medúzy)

Athéna, Apollón, Orestes a Erinye (Lítice)

Athéna a láson se zlatým rounem

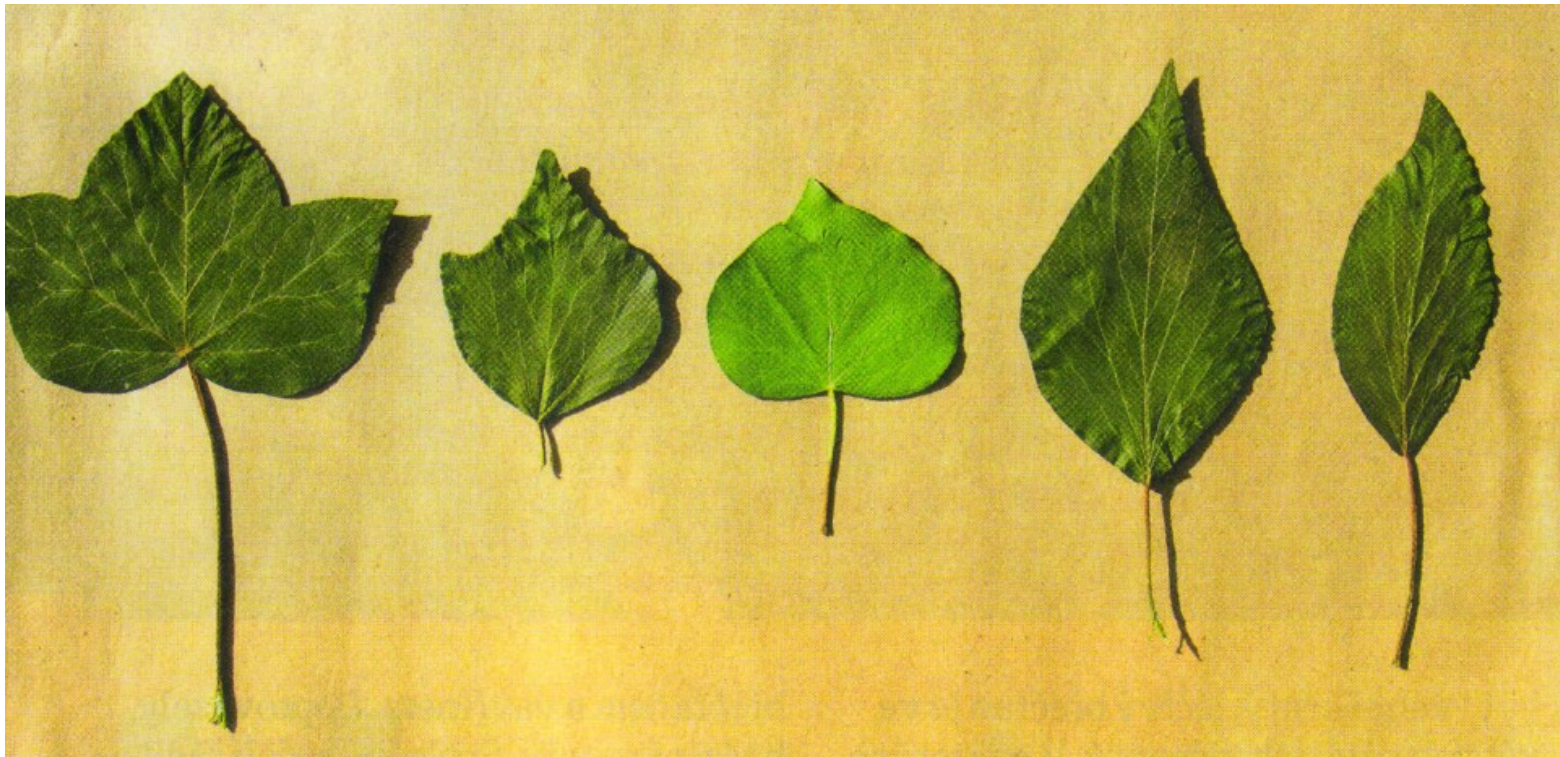

Athénin chrám

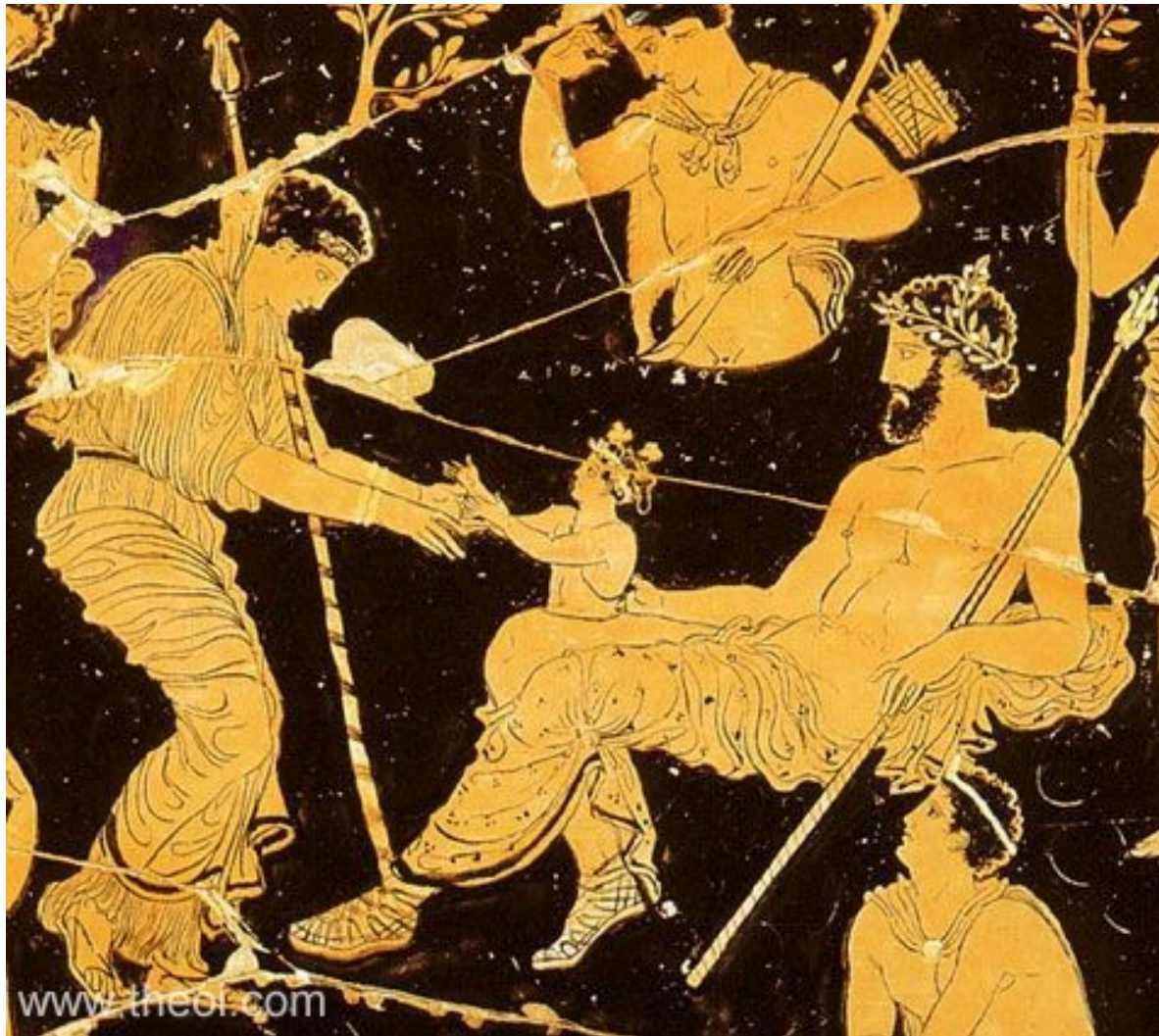

- **Dionýsos** – bůh vína, vegetace, plodnosti, divadla...
 - vlastně polobůh: otec **Zeus**, matka královská dcera **Semele** (dcera thébského krále a zakladatele Théb **Kadma**)
 - jeho atributy: vinná réva a břečťan obtočené kolem hole zvané thyrsos, také roh hojnosti (vztah k plodnosti a vínu)
 - jeho posvátné zvíře: kozel (viz též satyrský doprovod)
 - uctíván v Athénách, v Thébách, na ostrově Naxos...
 - symbolika břečťanu – věčný život: vzpírá se zimě = smrti
 - když na podzim vegetace usychá, listy břečťanu zůstávají zelené
 - když ptáci odlétají na jih za teplem, začne kvést a z květů se stanou bobule, které během zimy zrají
 - zrání se pozastaví, jen když začne mrznout, při oteplení nad 5 °C černají dál
 - když se vrátí z jihu vyhladovělí ptáci, zralé bobule břečťanu jsou jim k dispozici

- břečťan se dožívá až 400 let
- stal se symbolem **Dionýsa** dřív než vinná réva – D. se totiž v antickém Řecku zjevoval během zimy: původně mizel během Anthestérií (konaných v Athénách v únoru/březnu), později během Velkých Dionýsií (březen/duben)
- břečťan mění tvary listů podobně jako herci své postavy díky změnám masek – viz listy břečťanu z jedné rostliny:

- obvykle veselý Dionýsos dovedl být také velmi krutý – i léčivý břečťan je ve velkých dávkách jedovatý
- jedno z Dionýsových přívisek **Kissos** znamená Břečťan (další přívíska viz později)
- o D. a břečťanu se dochovalo také několik mýtů – např.: když se **Zeus** zamiloval do **Semele**, dcery thébského krále, Diova manželka **Héra** na ni žárlila; zjevila se jí proto v podobě její chůvy a poradila jí, ať trvá na tom, aby se jí Zeus ukázal ve své pravé, božské podobě, v jakém ho vidí jeho žena Héra; Semele ho k tomu přiměla (když se totiž do ní Zeus zamiloval, přísahal na řeku Styx [nezrušitelná přísaha], že jí splní jakékoli přání, což se dověděla Héra); Semele se marně snažila utéct před smrtícím bleskem Hromovládce, než ji seškvařil, potratila dítě – nedonošeného **Dionýsa**, kolem něhož náhle zázrakem vyrostly pevné šlahouny břečťanu, které ho před ohněm uchránily; Zeus si nedonošený plod zašil do stehna a podobně jako kdysi Athénu ve své hlavě nyní donosil Dionýsa ve stehnu

Dionýsovo narození

- starší mýtus o původu Dionýsa ho zná jako syna Persefony
 - její matka bohyně země Demeter se s ní z rodné Kréty (archaické božstvo) vydala na Sicílii, kde se uchýlila v jeskyni poblíž pramene Kyané a dala svou dceru hlídat 2 hady
 - Persefona tkala v jeskyni plášť s obrazem celého světa, když se k ní zezadu připlazil Zeus v podobě hada a zplodil s ní boha (vše toto se dělo na Demetřin podnět a šlo o její záměr)
 - Persefoně se narodilo rohaté dítě **Dionýsos**, poté vystoupili z podsvětí dva Titáni (ty kdysi uvrhl do podsvětí Zeus), které poslala žárlivá Héra, a zabili Dionýsa hrajícího si s hračkami (kostka, míč, káča, zlaté jablko, řehtačka, vlna)
 - Titáni podle některých verzí mýtu Dionýsovo tělo roztrhali nebo rozřezali na 7 dílů a ty hodili do kotle na trojnožce, kde maso uvařili a opekli na rožni nad ohněm (viz šamanský iniciační rituál rozebrání těla adepta, jeho uvaření v kotli a následné znovuspojení), což může nést pozdější symboliku obětování kozla v rámci Dionýsova kultu

- Dionýsos byl tedy podruhé zabit (poprvé když ho Semele nedonošeného potratila)
- vůně masa přivábila Dia, který oba Titány srazil zpět do podsvětí, uvařené tělo pak bylo spáleno a z jeho popela vznikla první vinná réva
 - a Dionýsos byl prostřednictvím vinné révy podruhé znovuzrozen
- po svém narození byl pronásledován zlobou Héry, která na něj seslala šílenství (jehož ho zbavila ve Frýgii až bohyně **Kybelé**)
- před Hérrou se ukrýval zpočátku v podobě kůzlátka – proto tvoří jeho skupinu satyrové (lidsko-kozlí bytosti)
- následně před ní prchal mimo řecká území, jedna z jeho cest vedla až do Indie, odkud se vrátil s podivným doprovodem: jeho vůz byl vyzdobený břečťanem a vinnou révou, táhli ho panteři a za ním kráčela v průvodu hlučná božstva: neposední satyrové, rozjařené bakchantky, menády, démoni plodnosti

- viz také údajná cesta Ježíše Krista do Indie a téma znovuzrození u obou těchto božstev:
 - viz Holger Kersten: *Ježíš žil v Indii – utajený život před a po ukřižování* (Praha, 1996)
 - jedna hinduistická sůtra vypráví o velkém světci jménem **Issa Nátha**, který ve 14 letech přišel do Indie, posléze se vrátil do své vlasti, kde začal šířit své učení, znelíbil se však krajanům, byl jimi zatčen a popraven na kříži, což však přežil díky jogínským schopnostem, které v mládí získal v Indii, kam se nyní před svými katy opět uchýlil; v podhůří Himalájí založil klášter – podle jiné verze zůstal potulným kazatelem, dožil se vysokého věku a zemřel ve Šrínagaru (hl. město Kašmíru), kde dodnes ukazují turistům jeho hrob
- Dionýsos také „objevil“ vinnou révu a opojnou moc vína, opilý se toulal po mnoha zemích a jeho příhody připomínaly spíš dobrodružství mytických hrdinů než bohů (snad mytické zpodobení toho, kam až se jeho kult rozšířil)

Dionýsos na panterovi, Silén, družina

www.theoi.com

Dionýsos a satyr

www.theoi.com

www.theoi.com

- v jeho doprovodu se vyskytoval také ohavný a slabomyslný **Afroditin** syn: bůh plodnosti **Priapos**, jehož nadměru velký falos byl stále ztopořený, podle kletby však nemohl nikdy dosáhnout sexuálního ukojení (Héřina pomsta Afroditě za Paridovu volbu), olympští bohové ho odmítli přijmout mezi sebe, a tak se přidal k Dionýsově družině
- v Thébách byla provozována slavnost **bakchanálie**, při níž ženy tančily až do mystického vytržení, běhaly po posvátné hoře Parnassu a vydávaly divoké skřeky
- jedno z Dionýsových přívisek zní **Bakchos** – tj. „**Výhonek**“ (označení pro vyrážející ratolest, tj. výhonek libovolné rostliny ve spojitosti Dionýsa s vegetací, nikoli pouze v výhonkem vinné révy, jak se někdy mylně uvádí)
- další z nám známých přívisek bylo **Zagreus** – tj. „**Lovec**“ (jeho temná božská stránka)
- další znělo **Kissos** – tj. „**Břečťan**“ (nehynoucí rostlina)

Priapos (freska z Pompejí)

- Dionýsos byl spjat i s podsvětím – proto se někdy zjevoval také v podobě hada
 - mýtus v této souvislosti hovoří o jeho cestě do podsvětí, odkud vyvedl svou zesnulou matku Semele a uvedl ji mezi olympská božstva, čímž jí dal věčný život
- 3denní svátek **Anthestéria** pořádaný v Athénách na počest Dionýsa na přelomu února a března
 - „anthé“ = květiny (počátkem jara se začínaly opět objevovat květiny, D. byl mj. božstvem vzrůstu a života)
 - součástí slavnosti byl průvod s Dionýsem, při kterém se konaly zpěvy dithyrambů (z nich se nejspíš vyvinulo divadlo)
 - šlo o jarní vinobraní a současně o svátek zemřelých (1. a 2. den věnovány vínu, 3. den se obětovalo mrtvým, aby se umírnilo jejich nepřátelství – věřilo se, že tento den duše mrtvých chodí městem, proto byl chápán jako den špatných znamení)

- při slavnosti se konala posvátná mystická svatba Dionýsa s basilissou (kněžkou a manželkou nejvyššího athénskému úředníka), aby se ve městě obnovila síla plodnosti, část obřadů se prováděla v tajných spolcích během noci
 - účastníci při nich požívali omamné látky a dostávali se tím do vytržení, jedlo se i syrové maso coby symbol Dionýsova těla
 - účast na tomto obřadu byla povolena i ženám a nesvobodným otrokům
- Dionýsos nebyl uctíván jen v Řecku, např. při dolním toku Dunaje (dnešní Rumunsko) ho uctívaly divoké trácké kmeny jako Bessové: hlavní město Bessapory, středisko Dionýsova kultu, bylo nazváno podle Dionýsových kněží „bessi, besseni“ – ostatně viz i název Bossporské úžiny; trácké kmeny se navíc mísily se Slovany a jejich náboženství se vzájemně ovlivňovala, totéž platí o národu Běsů žijících v Karpatech, kteří už snad byli dokonce Slovany, či s nimi hustě promíšení... uvádí Ptolemayos

Dionýsos, satyr a bakchantka

Dionýsův chrám: Baalbek (Libanon)

Hymnus na Dionýse (Homér)

O hlučném Dionýsovi, jež břečťan věnčí, chci zpívat,
skvělém synovi Dia a Semely nad jiné slavné.

Od otce vševládného jej ve svou přijaly náruč
nymfy kadeří krásných a s velkou ho pěstily péčí
v úvalech Nýské hory; i vyrůstal s otcovou vůlí
v jeskyni plné vůně, jsa k nesmrtelným již přičten.
Nymfami když byl vychován tak bůh slavený zpěvy,
lesnatá údolí procházel rád, jsa břečťanem všecek
ověnčen, vavřínem též; tam jejich ho provázel zástup,
on jim byl v čele a širý hvozd se rozléhal rykem.

Tak již, ó Dionýse, jenž révou oplýváš, zdráv buď!
Dej, ať s radostí v srdci zas za rok přijíti mohu,
od toho roku pak dál tak ještě po mnohá léta!

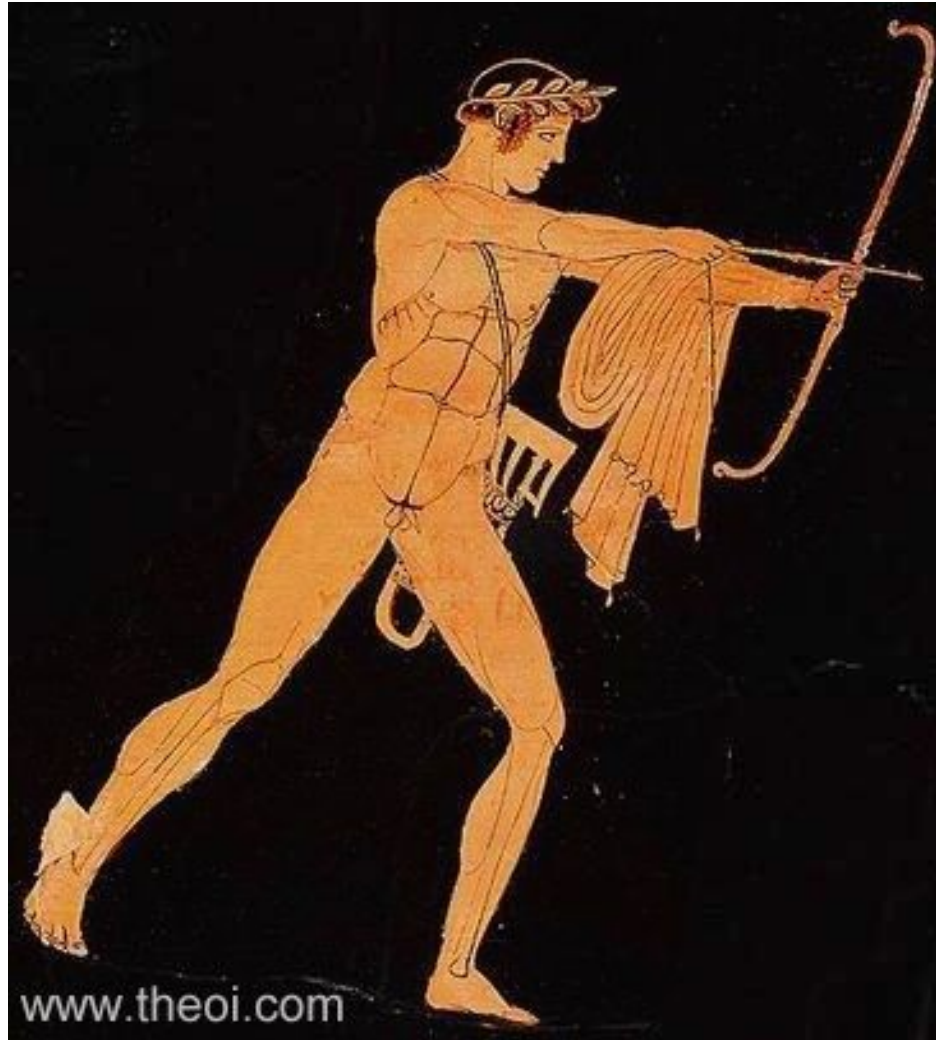
in: *Homérské hymny* (Praha, 1959)

- na Kadmei, thébské akropoli, stával chrám a posvátný okrsek hlavního thébského boha Dionýsa (a také některé další svatyně), Théby měly také divadlo
 - viz Euripidova tragédie *Bakchantky* (částečné torzo): **Pentheus** odmítl přijmout v Thébách kult boha Dionýsa a zaplatil za to životem (zabila ho vlastní matka **Agaué** v bakchické extázi)
 - tragédii *Pentheus* o Dionýsovi napsal také Aischylos, ale nedochovala se

Dionýsos na thébské stříbrné minci (5. – 4. stol. př.n.l.)

- **Apollon** – Diův syn, bůh světla, věštby, poezie a hudby
 - byl bohem věštění, jemuž byla zasvěcena věštírna v Delfách (viz četné tragedie – např. *Oresteia*)
 - sesílá na lidi nemoci, ale také je léčil nebo přenechával péči o nemocné svému synovi **Asklepiovi**, jenž byl patronem Epidauru (kde byl největší amfiteátr, cca pro 15.000 lidí)
 - byl tak sličný, že se do něj zamiloval nespočet nymf i smrtelnic
 - jeho atributy: lyra a luk (měl bojovného ducha), z rostlin vavřín, ze zvířat delfín a havran

Apollon

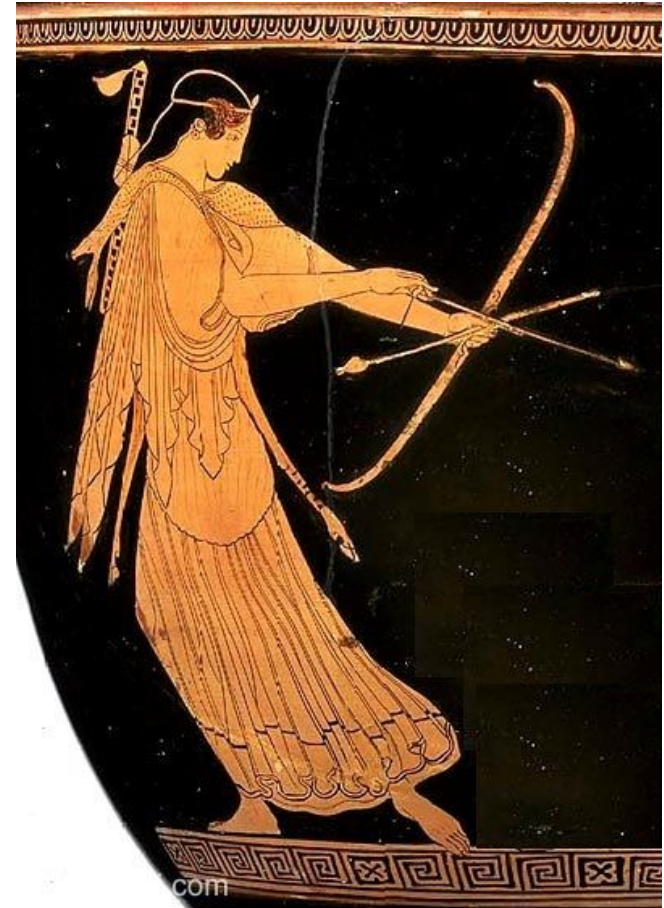
Apollon a satyr

- **Dionýsos** a **Apollon** tvořili vzájemné protiklady ve vztahu k povaze umění
 - pojednává o tom např. Nietzsche ve spisu ***Zrození tragédie z ducha hudby***
 - apollónské je spjato se světlem, sluncem, krásou, harmonií, sebekázní, pořádkem, věděním a rozumem
 - dionýské je spojené s pudy, tvořivým vytržením, pravdou nalezenou v tajemnu, mystériu, v divoké a nespoutané kráse

- **Hermes** – Diův syn, božský posel, bůh řečníků, obchodníků a zlodějů
 - je poslem bohů i průvodcem duší zemřelých k Charonovi a také ochráncem pastýřů a stád (podobně jako Pan), současně však také ochránce zlodějů jehňat a ovcí
 - v den svého narození vylezl z kolébky a vynalezl lyru natažením strun na želví krunýř, proto je ochráncem uměleckých soutěží
 - jeho atributem je okřídlená hůl ovinutá 2 hady (tou holí kdysi od sebe odtrhl 2 zápasící hady a ti se kolem ní obtočili)
 - má krétský původ (doložen z Knóssu)

- **Artemis** – Diova dcera, bohyně lovu, patronka zvířat, rostlin a dětí
 - původně vládkyně hvězd a bohyně bujarého divokého života
 - milovala lov a divokou přírodu, její šípy přinášejí okamžitou smrt
 - její doprovod tvořily nymfy
 - přinášela plodnost ženám i zvěři
 - jejím stromem je cedr, zvířetem laň
 - sestra (dvojče) **Apollona**, stejně jako on je bohyní světla, nicméně světla jemnějšího: měsíčního
 - **Agamemnon** jí obětoval svou dceru **Ifigenii** kvůli vyplutí lodí do Tróje
 - známá již z předřeckého náboženství

Artemis a Ifigenie (malba z Pompejí)

- **Afrodita** – bohyně smyslné lásky, milostné touhy, plodnosti, krásy a smíchu
 - původ tohoto božstva patrně v dnešní Sýrii (Foiničané rozšířili její kult přes Kypr do Řecka)
 - zrozena z Uranovy krve po odseknutí jeho pohlavního údu titánem Kronem (viz obrázek)
 - ztělesňuje milostnou touhu, která si podmaňuje zvířata, lidi i bohy
 - zúrodňuje pole, účastní se porodů, je ochránkyní domácí hojnosti
 - jejími zvířaty jsou ptáci labuť, vrabec, holubice
 - provdána za kulhavého **Hefaista**, jehož lásku neopětovala, a tak trávila noci radovánkami se statným bohem války **Arem**

Afrodita s eróty

- **Demeter** – Diova sestra, bohyně zemědělství, přírody, plodnosti a obnovy života, dárkyně obilí
 - jejími atributy jsou obilný klas a mák, zvířetem vepř
 - jako matka-země má obdobu v matriarchálních božstvech Blízkého východu
 - milovala svou krásnou dceru **Persefonu**, kterou měla s **Diem**, jednou však zaslechla její srdceryvný výkřik
 - vydala se ji hledat, hledala však marně, zoufalá nad jejím zmizením bloudila 9 dní světem, aniž by si dopřávala obvyklé radovánky bohů
 - 10. dne potkala vševidoucího **Helia** a ten jí sdělil, že když si Persefona hrála s družkami na květnaté nivě, otevřela se země, vyjel z ní vládce podsvětí **Hádes** a Persefonu unesl, aby z ní učinil svou manželku a spoluvládkyni říše stínů
 - Demeter na protest opustila Olymp a odešla žít mezi lidmi

- jednoho dne dorazila v podobě stařenky do Eleusíny, kde usedla do stínu olivovníků poblíž studny, kam přišly pro vodu dcery krále **Kelea** a odvedly ji k němu
- Demeter se stala na královském dvoře chůvou jejich mladšího bratra **Demofonta**, jenž začal být brzy podobný bohům – Demeter ho totiž tajně natírala ambrosií a v noci ho nořila do žáru ohně, aby ho učinila nesmrtelným
- královna však jednou v noci zahlédla, jak noří jejího syna do plamenů, a vyděsila se
- aby Demeter rodiče uklidnila, darovala Demofontovu bratrovi **Triptolemovi** vůz tažený okřídlenými draky a poručila mu, aby v něm obletěl zemi a osíval ji obilím
- Demeter zůstala v Eleusíně, po celý ten čas však na zemi nic nerostlo a mezi lidmi se šířil hlad...

Demeter a Triptolemos – okřídlený dračí vůz

- volali proto v zoufalství k bohům, kteří prosili Demetru, aby se opět ujala svých funkcí
- ta však trvala na jediném: aby se k ní směla vrátit dcera
- na přímluvu Dia nakonec Hades povolil Persefonin návrat na zemi
- Demeter z radosti nad shledáním pokryla zemi květy a výhonky, nastalo jaro a lidé opět měli co jíst (viz též mezopotámský mýtus o návštěvě **Ištar** v podsvětí)
- jenže Hades si Persefonu předtím, než pustil z podsvětí, pojistil: podal jí granátové jablko, z něhož snědla sice jediné zrnko – ale snědla... a jelikož v podsvětí pojedla, musela se tam zase vrátit, jak zní podsvětní zákon
- od té doby tráví 2 třetiny každého roku na zemi se svou matkou a zbylou třetinu v podsvětí, kdy na zemi ustane vegetační období a zavládne zima, trvajícím do dalšího Persefonina návratu na zemi

Demeter a Persefona

Hermes přivádí z podsvětí Persefonu